

Nr 77.

Av herr **Wahlund m. fl.**, om avskaffande av dyrortssystemet m. m.

De uppgifter om priser och hyror, som ligga till grund för den nu gällande löne- och skattegrupperingen, ha insamlats vad beträffar hyrorna hösten 1945 och vad angår priserna våren 1946. Det insamlade materialet har sedan bearbetats av socialstyrelsen, och med ledning därav har för varje ort framräknats levnadskostnadstal, vilket blivit bestämmande för ortens placering i någon av de fem dyrortsgrupperna. Socialstyrelsen har enligt givna direktiv företagit indelningen i Ortsgrupper så, att den lägsta gruppen ligger 16 % under den högsta.

Här nämnda prisundersökning visade att de framräknade olikheterna i levnadskostnader minskat till 18—20 % mellan högsta och lägsta Ortsgrupp. Den undersökning, som 1943 års dyrortskommitté gjorde på grundval av material insamlat 1944, gav till resultat en skillnad i levnadskostnader mellan högsta och lägsta Ortsgrupp på 20—22 %. Socialstyrelsens s. k. prisgeografiska undersökning, vars material hopbragts 1941, visade en spännvidd i levnadskostnaderna på omkring 24 %. Vid levnadskostnadsundersökningen av år 1935, som legat till grund för den intill den 1 juli 1947 gällande dyrortsgrupperingen, konstaterades en skillnad i levnadskostnader på 48 % mellan högsta och lägsta dyrort. Det råder sålunda en tydlig tendens till sammankrympning av olikheterna i levnadskostnaderna skilda orter emellan, som varit påfallande stor under de senare åren. På drygt 10 år ha de framräknade levnadskostnadsolikheterna minskat från 48 till 18 %.

Ingenting tyder på att denna utjämning mellan »dyrare» och »billigare» orter avstannat sedan den senaste undersökningen 1946. Tvärtom kan man på goda skäl anta att utjämningen av priser och hyror och därmed i levnadskostnader har fortsatt. Priskontrollen har med all säkerhet utövat ett inflytande, som verkat för enhetligare priser på ett stort antal varor. Vidare har den procentuellt starkare lönehöjningen på lägre Ortsgrupper bidragit till en relativt sett starkare stegring av prisnivån på landsbygden och i mindre orter. Det bör slutligen observeras att vissa icke obetydliga grupper märkesvaror betinga ett högre pris i avlägsnare bygder än på de stora konsumtionsorterna. Det är en utveckling som särskilt gjort sig gällande under kristiden med den ringa konkurrens om köparna, som varit karakteristisk för det ekonomiska livet. Åtskilliga faktorer ha medverkat till att levnadskostnaderna ökat avsevärt mera på landsbygden än i städerna, vilket framgick av den Lemne-Lindhalska utredningen (SOU 1944: 1). Samman-

pressningen av olikheterna i levnadskostnaderna har tillgått så, att levnadskostnaderna stigit långt starkare på »billigare» orter.

Socialstyrelsens senaste prisundersökning visade som nämnt, att de framräknade levnadskostnadsolikheterna uppgingo till 18—20 %. Härvid är emellertid att märka att en stor del av denna skillnad hänför sig till olikheter i standard mellan städer och landsbygd. Visserligen skola dyrortsjämförelserna olika orter emellan avse samma standard, men alla torde numera medge att det vid beräkningarna är svårt att upprätthålla detta krav. Det kan därför starkt ifrågasättas, om skillnaden verkligen är så stor som framkommit även vid den senaste prisundersökningen. Om hänsyn toges till alla de faktorer som inverka på levnadskostnaderna, skulle med stor säkerhet någon egentlig skillnad icke förefinnas. Anhängarna av dyrortssystemet bruka i detta sammanhang speciellt peka på hyreskostnaderna som främsta orsak till skillnaderna i levnadskostnader mellan dyrare och billigare orter. Om man företog en undersökning av byggnadskostnaderna för bostäder med precis samma standard och om man toge hänsyn till bostädernas olika läge, skulle man knappast finna några egentliga skillnader i bostadskostnader. Om man bortsåg från tomtvärdet, skulle man tvärtom finna att byggnadskostnaderna på landsbygden vore högre än i städerna.

Dyrortsanhängarna göra gällande att den senaste indelningen i dyrortsgrupper undanröjt bristerna i systemet som sådant. Detta är ingalunda fallet. Tvärtom har indelningen i nya löne- och skattegrupper aktualiserat alla svårigheter och orättvisor, varmed en dyrortsgruppering är förknippad. Klagomål över densamma ha inkommit från inte mindre än 378 kommuner, vilket tyder på ett utbrett missnöje med dyrortsgraderingen. Speciellt har gränsdragningen mellan den lägsta och näst lägsta ortsgruppen föranlett klagomål till dyrortsnämnden. Riksdagen fann sig föranlåten att föregående år med anledning av väckt motion föreslå en korrigerig beträffande tidigare B-orter, som nu blivit placerade i grupp 1.

För att undvika alltför orimliga verkningar av indelningen i ortsgrupper har socialstyrelsen företagit vissa justeringar efter s. k. skälighetsprövning. Att döma av antalet klagomål har detta förfaringsätt knappast i nämnvärd grad mildrat orättvisorna hos dyrortssystemet. Det torde vidare vara uppenbart att en dylik skälighetsprövning utan fastare grunder knappast kan vara godtagbar. Även i övrigt kännetecknas indelningen av landet i dyrortsgrupper av inkonsekvenser.

Då dyrortsfrågan behandlades av 1946 års riksdag i samband med löne-regleringen för statens tjänstemän, uttalade vårt parti att en fortsatt dyrortsgruppering icke var motiverad. Emellertid funnos vissa skäl som talade för att dyrortsgraderingens slopande icke borde ske med en gång utan att avvecklingen skulle ske successivt i etapper. Man framhöll att åtskilliga svårigheter kunde uppstå för näringslivet, om man på den allmänna arbets-

marknaden med ett slag skulle övergå till ett system med lika löner. En anpassning i denna riktning hade länge pågått, och den skulle få större styrka, om man för de statsanställdas löner bestämde en viss tidrymd, inom vilken dyrortsgrupperingen skulle avvecklas. Man förordade därför en avveckling, varigenom med bestämda tidsintervaller lägre dyrortsgrupper flyttades upp i högre, så att till slut de för lönegrupp 5 utgående lönerna skulle komma att utgå till alla statens befattningshavare oavsett bostadsort.

Vad beträffar dyrortssystemet som sådant vilja vi understryka att vi alltjämt fasthålla vid den principiella ståndpunkt som vårt parti gav uttryck åt vid 1946 års riksdag. Målet bör sålunda vara dyrortsgrupperingens avskaffande. Den starka utjämning som kan konstateras i fråga om olikheterna i levnadskostnader skilda orter emellan motiverar närmast en begränsning av antalet ortsgrupper till tre. Man torde emellertid i dagens läge av försiktighet böra stanna vid att flytta upp grupp 1 till grupp 2. De orter, som när det gäller de statsanställdas löner och de statliga skatteavdragen äro placerade i lägsta ortsgruppen, skola sålunda flyttas upp i närmast högre ortsgrupp.

Med anledning av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning syftande till dyrortssystemets avskaffande samt att i avvaktan härpå uppflytta lägsta ortsgrupp till näst lägsta.

Stockholm i januari 1949.

<i>S. G. W. Wahlund.</i>	<i>Arthur Heiding.</i>	<i>Gust. Elofsson</i> i Vä.
<i>Ivar Persson.</i>	<i>Gärda Svenson.</i>	<i>Olof Pålsson.</i>
<i>Jones Erik Andersson.</i>	<i>Bernhard Näsgård.</i>	<i>C. P. V. Gränebo.</i>
<i>L. Tjällgren.</i>	<i>B. A. Nilsson.</i>	<i>Gustav Hallagård.</i>
<i>John Gustavson.</i>	<i>Erik von Heland.</i>	<i>Gunnar Lodenius.</i>